

NIDA⁰² Impacts

พฤษภาคม -
ตุลาคม 2568

Master Plan on ASEAN Connectivity 2025

การดำเนินการ
ตามแผนแม่บท
ว่าด้วยความเชื่อมโยงอาเซียน

Editor's Note

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (ASEAN - Association of South East Asian Nations) ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี 2510 (ค.ศ. 1967) ท่ามกลางบริบทของสงครามเย็น จากความตั้งใจที่ต้องการสร้าง “เกราะแห่งความมั่นคง” ของประเทศในภูมิภาค เพื่อป้องกันการขยายอิทธิพลจากมหาอำนาจโลก มากกว่ามุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจในช่วงแรกเริ่ม

แม้อาเซียนจะเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ แต่กลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลับขยายตัวอย่างน่าทึ่ง โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ที่ได้กลายเป็นเครื่องยนต์สำคัญขับเคลื่อนภูมิภาคให้เติบโตและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

อย่างไรก็ตาม ความจริงที่ว่าเรามีขนาดตลาดที่ใหญ่เมื่อดูจากจำนวนประชากรที่มีรวมกัน 683 ล้าน ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มีสูงมากของอาเซียนยังไม่สามารถถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ด้วยรูปธรรมของการรวมตัวเชิงสถาบันซึ่งไม่แข็งแกร่งเมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป ความผันผวนทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง อาทิ ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ไปจนถึงแรงสั่นสะเทือนจากสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ยังเป็นโจทย์ท้าทายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

ในโอกาสที่ “ติมอร์-เลสเต” เพิ่งได้รับการต้อนรับให้เป็นสมาชิกใหม่ลำดับที่ 11 ของอาเซียน NIDA Impacts ฉบับนี้จึงขอพาผู้อ่านสำรวจมุมมองของอาจารย์และนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) รวมทั้งสาขาที่เกี่ยวข้อง ต่อ “อาเซียนวันนี้” และ “อนาคตของอาเซียน” ว่าจะสามารถข้ามพ้นความท้าทายต่าง ๆ ในการอาศัยความร่วมมือของประชาคมทะเลอันดามันเข้าสู่การเป็นประชาคมทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งอย่างแท้จริงได้เพียงใด อาเซียนและไทยควรเตรียมความพร้อมอย่างไรในโลกที่ความร่วมมือและการแข่งขันนั้นเดินคู่กันเสมอ

สารบัญ

ทศวรรษอาเซียน
แห่งประชาคมทาง
เศรษฐกิจ บทบาท กับ
ทิศทางและความหวัง

ว่าด้วย “จีน” กับ
“อาเซียน” ในมิติ
การค้าและการลงทุน

บทบาทด้านมิติการค้า
การลงทุนของจีนใน
อาเซียน ผ่านผลงานที่
ผศ. ดร. จุฬารัตน์
ขอบใจกลาง

ความสมดุล
ของนโยบาย
และบทบาทของ
อาเซียน

ความสัมพันธ์ทาง
เศรษฐกิจระหว่างจีน
กับอาเซียน

ขั้นสู่

ทศวรรษที่ 6

มิติทางเศรษฐกิจอาเซียน

นับจากการลงนาม “ปฏิญญากรุงแบงคอก” เมื่อปี พ.ศ. 2510 ที่อาเซียนได้ถือกำเนิดขึ้นจากความร่วมมือของ 5 ประเทศผู้ก่อตั้ง ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เพื่อสร้างเสถียรภาพและป้องกันการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนค่อย ๆ เติบโตขึ้นจนปัจจุบันมีสมาชิกรวมแล้ว 11 ประเทศในช่วงระยะเวลากว่า 58 ปี โดยมีจำนวนประชากรรวมกันราว 683 ล้านคน แต่หากนับรวมประเทศที่เข้าร่วมข้อตกลงทางการค้า RCEP ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ด้วยแล้ว ก็จะทำให้มีประชากรรวมกันถึง 2.3 พันล้านคน ซึ่งหลายคนอาจจะยังไม่ทราบว่านี่คือเครือข่ายความร่วมมือเขตการค้าเสรีที่ใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก

พัฒนาการ ทางเศรษฐกิจของอาเซียน

พ.ศ.

2510–2520

2535

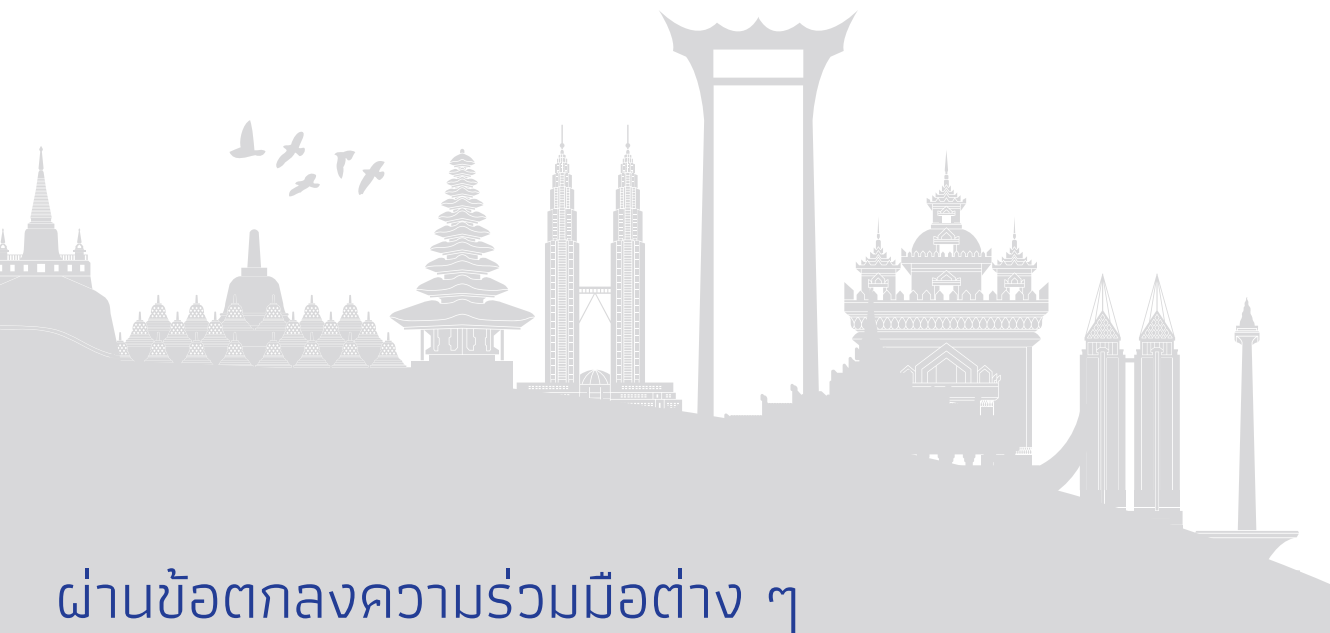
2542–2547

ช่วงก่อตั้ง เน้นสร้างกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจเบื้องต้น เช่น ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางอุตสาหกรรม (ASEAN Industrial Projects) และโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมร่วม (AIP) เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

การกำเนิดของ **เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)** ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการลดภาษีศุลกากรและขจัดอุปสรรคทางการค้า

เปิดประตูรับประเทศสมาชิกใหม่ ครบ 10 ประเทศ และลงนาม **แผนแม่บทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint)** เพื่อผลักดันตลาดและฐานการผลิตเดียว

อาจกล่าวได้ว่า จากจุดเน้นในเรื่อง “ความมั่นคงทางการเมือง” อาเซียนค่อย ๆ ขยับไปสู่ “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ใหม่ที่น่าจับตามอง โดยเฉพาะยิ่งเมื่อ “จีน” ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจหรือ GDP เติบโตจนก้าวขึ้นสู่อันดับสองของโลกในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นรองแค่เพียงสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังมีฐานะเป็นผู้นำเทคโนโลยี และมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่เข้ามามีบทบาทความร่วมมืออย่างสูงในการพัฒนาอาเซียน แทนที่พันธมิตรเก่าแก่ของอาเซียนอย่างญี่ปุ่น ในการปรับโฉมอาเซียนจาก “ฐานการผลิตต้นทุนต่ำ” ไปสู่ “ห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มระดับภูมิภาค” ที่ต้องปรับตัวแข่งขันกับโลกหลายขั้ว อาเซียนจึงยืนอยู่บนทางแยกสำคัญระหว่างการรักษาเอกภาพภายในกับการปรับสมดุลอิทธิพลของมหาอำนาจ ในการกำหนดอนาคตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค สำหรับก้าวสำคัญของการขึ้นสู่ศตวรรษที่ 6 อย่างยั่งยืนต่อไป

ผ่านข้อตกลงความร่วมมือต่าง ๆ

2553

อัตราภาษีสินค้าส่วนใหญ่
ลดเหลือ 0% และเริ่มขยาย
ความร่วมมือกับภายนอก
โดยเฉพาะ ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

2563

เผชิญความท้าทายจาก
โควิด 19 แต่กลับเร่งให้
เกิด การเปลี่ยนผ่าน
สู่เศรษฐกิจดิจิทัลและ
ห่วงโซ่อุปทานใหม่

2566

ลงนาม RCEP (Regional
Comprehensive Economic
Partnership) ร่วมกับจีน ญี่ปุ่น
เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย
และนิวซีแลนด์ กลายเป็นเขต
การค้าเสรีใหญ่ที่สุดในโลก

เปิดประตูสู่...

ASEAN

**รศ. ดร.ราเชนทร์
ชินทยารังสรรค์**

อดีตคณบดี

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์

[NIDA]

● NIDA Impacts ฉบับนี้ ขอเปิดประตูอาเซียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติทางเศรษฐกิจการค้า ด้วยการฉายภาพรวมพัฒนาการและบทบาทของอาเซียน จากอดีตถึงปัจจุบัน ประเทศไทยอยู่ตรงไหน และต้องเตรียมตัวอย่างไรท่ามกลางสงครามการค้าระหว่างสองขั้วอำนาจ จากมุมมองของรองศาสตราจารย์ ดร. ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์ อดีตคณบดี คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียและอาเซียน นับตั้งแต่เริ่มมีบทบาทในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ในโครงการ กองทุนเพื่อสร้างเสถียรภาพจากมูลค่าการส่งออก หรือ “Stabex” (System of Stabilization of Export Earnings) กลางทศวรรษ 2510

“อาเซียนก่อตั้งขึ้นในปี 2510 (ค.ศ. 1967) ด้วยคำประกาศ ASEAN Declaration โดยสมาชิก 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ แต่เริ่มมีบทบาทชัดเจนเมื่อญี่ปุ่นถูกรัฐอเมริกาบีบให้ขึ้นค่าเงินเยนรวมทั้งมาตรการอื่น ๆ ที่มุ่งจำกัดการส่งออกของญี่ปุ่นหลังจากการทำข้อตกลงที่เรียกว่า Plaza Accord ในปี 2528 (ค.ศ. 1985) ญี่ปุ่นจึงมีนโยบายย้ายฐานการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้เริ่มมีการลงทุนในอาเซียน จนเป็นที่มาให้อาเซียนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเข้าสู่ยุคทศวรรษ 2530 (ค.ศ. 1987-1996) เศรษฐกิจของอาเซียนที่เติบโตรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะก้าวขึ้นเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ตาม ๆ กัน การรวมกลุ่มของประเทศกระชับมากขึ้น โดยมีความร่วมมือที่เด่นชัดคือเขตการค้าเสรีของอาเซียน (AFTA) ซึ่งส่งผลให้เกิดการนำเข้าและการส่งออกในภูมิภาคอย่างคึกคัก อย่างไรก็ตาม การนำเข้าที่เติบโตเร็วกว่าได้ทำให้การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ผลก็คือหนี้ต่างประเทศสูงขึ้นมากจนกลายเป็นเป้าหมายของการโจมตีค่าเงิน นำไปสู่วิกฤตต้มยำกุ้งในปี 2540 (ค.ศ. 1997) ระหว่างนี้ประเทศสมาชิกในอาเซียนได้เพิ่มจำนวนจนมีถึง 10 ประเทศในปัจจุบัน* และอยู่ในที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อของสองประเทศที่กำลังมีบทบาทสำคัญของโลกอย่างจีนกับอินเดียยิ่งขึ้น ๆ ขณะเดียวกันสหรัฐฯ และญี่ปุ่นก็ยังคงรักษาบทบาทของตนต่อไป ทำให้อาเซียนจำเป็นต้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้มั่นคงเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการรับมือกับมหาอำนาจทั้ง 4 ประเทศดังกล่าว

* สัมภาษณ์ก่อนที่ติมอร์-เลสเตได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการในฐานะสมาชิกลำดับที่ 11 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 11 2568

“ที่ผ่านมามีชาวกัมพูชาและชาวเมียนมาจึงได้อพยพเข้ามาทำงานในไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนไทยควรให้ความสนใจ การที่วิชาประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนมักปลูกฝังทัศนคติแบ่งแยก พวกเรากับพวกเขาทั้งที่เราเป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน ด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการทำศึกสงคราม ในสมัยโบราณ ทำให้เราอาจลืมไปว่า 400 กว่าปีของกรุงศรีอยุธยาถึงแม้มีการรบกันก็น้อย กว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และเป็นเรื่องปกติธรรมดาของทุกสังคมที่จะต้องเผชิญทั้งช่วง เวลาที่ดีและไม่ดี ไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา รวมถึงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นี้ เราอาศัยร่วมกันมาอย่างยาวนาน มีวัฒนธรรมที่ผสมผสานหลอมรวม มีบรรพบุรุษร่วมกัน เป็นต้นทุนที่ดีของอาเซียนในการจะผนึกรวมกัน

ช่วงเวลานี้ถือเป็นช่วงเวลาที่ลำบากที่สุด เพราะเรามีความขัดแย้งบริเวณชายแดนทั้งกับ เมียนมาและกัมพูชา ปัญหาใหญ่อีกประการก็คือขบวนการคอลเซ็นเตอร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ที่ตั้งฐานอยู่ในกัมพูชา ซึ่งกำลังสร้างความเสียหายให้กับไทยอย่างมาก เพราะคนที่เดือดร้อน ที่สุดคือประชาชนทั้งที่ต้นเหตุล้วนมาจากผู้นำ โดยเฉพาะแรงงานกัมพูชาในไทยที่ถูกบังคับ ให้กลับภูมิลำเนาจนกว่าสถานการณ์ตึงเครียดทางด้านความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ จะคลี่คลาย เขาเหล่านี้คือคนที่เข้ามาช่วยสร้างอนาคตให้ประเทศของเราที่กำลังเข้าสู่สังคม สูงวัย ดังนั้น เรื่องสำคัญที่สุดอันดับแรกสำหรับอาเซียนก็คือทัศนคติต่อประเทศต่าง ๆ ใน ภูมิภาค

หลายคนต้องการเห็นอาเซียนพัฒนาตามอย่างสหภาพยุโรป (EU - European Union) แต่ อาเซียนมีรูปแบบของตัวเองที่ดีอยู่แล้ว เพราะการจะเป็นอย่าง EU จะต้องมีการบาลานซ์ การทำหน้าที่ในการกำกับดูแลให้ประเทศสมาชิกรักษากฎกติการ่วมกัน ทำให้ประสบปัญหา อยู่บ่อยครั้งในการลงมติ เราจะยอมรับรัฐบาลกลางของอาเซียนที่ถูกตั้งขึ้นมาหรือไม่ก็นับ เป็นปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่ง

อาเซียนมีกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ดีพอสมควร และมีความพยายามขยายความ ร่วมมือออกไป มีการทำสนธิสัญญาการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศสมาชิก และกับประเทศ นอกกลุ่ม เช่น อาเซียน-ญี่ปุ่น (AJFTA) อาเซียน-จีน (ACFTA) อาเซียน-ออสเตรเลีย- นิวซีแลนด์ (AANZFTA) หลายคนไม่ทราบว่าเป็นเครือข่ายการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก เพราะ 10 ประเทศอาเซียนก็มีประชากรรวมเกินกว่า 680 ล้านคนแล้ว หากรวม กับประชากรนอกอาเซียนก็จะเป็นตลาดที่ใหญ่มาก ดังนั้น ถ้ากลไกความร่วมมือทาง เศรษฐกิจของอาเซียนมีความเข้มแข็งก็จะทำให้อาเซียนมีบทบาทอย่างมาก เช่น ในการ ต่อรองมหาอำนาจที่ทุกประเทศยำเกรงอย่างสหรัฐอเมริกาจากนโยบายการเรียกเก็บภาษี นำเข้าในสมัยประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์

จีนและอินเดีย สองประเทศนี้มีอารยธรรมโบราณที่ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะอินเดียที่อาเซียนรับอิทธิพลมานับเป็นพันปีแล้ว แต่ปัจจุบันกลับถูกไทยมองข้ามมากที่สุดเพราะเห็นว่าเป็นประเทศยากจน หากปรับแนวทางการสานสัมพันธ์วางแผนไปถึงห่วงโซ่อุปทานในอนาคต ส่วนบทบาทของจีนในอาเซียนนั้นชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้น หากผนวกอินเดียได้ก็จะเป็นไปได้ว่าความเจริญของโลกจะย้ายศูนย์กลางจากตะวันตกมายังตะวันออก บทบาทความเป็นผู้ปกครองโลกของสหรัฐฯ ก็จะไม่ค่อย ๆ ลดทอนลง”

ไทยยังมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในอาเซียนได้อีกมาก

แต่ไม่ควรตั้งโจทย์ ว่าจะเป็นผู้แข่งกับใคร เพราะเรากำลัง แข่งกับตัวเอง

ปัญหาของไทยที่ทราบกันดีคือไม่สามัคคีกัน

อีก 7 ปีประชาธิปไตยของไทยจะครบรอบ 100 ปี

แต่ตลอดหลายปีที่ผ่านมาประชาธิปไตยไทยอยู่ในระดับที่ต่ำลง

สาเหตุสำคัญคือคอร์รัปชันและอิทธิพลของนายทุนทุกระดับ

ไทยไม่อาจจะพัฒนาได้หากปัญหาการเมืองยังฉุดรั้งอยู่

รศ. ดร. ยุทธนา เศรษฐปราโมทย์
และ ผศ. ดร. สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข
อาจารย์ประจำคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

ความสมดุลของนโยบาย และบทบาทของอาเซียน

อาจารย์สันติ: การรวมกลุ่มของอาเซียนเริ่มต้นด้วยความพยายามสร้างความมั่นคงภายในภูมิภาคเป็นอันดับแรก แต่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นมิติที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันไว้ ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในภูมิภาค แต่ในความเป็นจริงกลับไม่สามารถดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ได้ ปัจจัยสำคัญก็คือความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้ไม่สามารถใช้ศักยภาพที่มีได้อย่างเต็มที่

แต่ต้องยอมรับว่าการเกิดขึ้นของอาเซียนก็ทำให้เกิดกลไกทางการค้าที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area) เท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงความร่วมมือทางด้านพลังงาน และการเงิน ทั้งนี้ อาเซียนยังถือเป็นตลาดส่งออกขนาดใหญ่ที่สำคัญของไทย

อาจารย์ยุทธนา: เวลาพูดถึงมิติด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศนั้น ต้องเข้าใจว่าแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) หรือ FDI และการลงทุนในตลาดเงิน (Portfolio Investment) กล่าวคือ การลงทุนในตลาดหุ้นและการลงทุนซื้อพันธบัตรซึ่งกันและกัน โดยจุดแข็งสำคัญของอาเซียนคือการมีประชากรจำนวนมาก โดยเฉพาะในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย จึงนับว่าเป็นตลาดขนาดใหญ่ของโลก อีกทั้งยังเป็นภูมิภาคที่อยู่ในช่วงของการเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ขณะที่จุดอ่อนของอาเซียนคือการขาดเทคโนโลยีที่ผลิตขึ้นเอง จึงยังจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศที่มีความก้าวหน้ามากกว่า โดยเฉพาะญี่ปุ่น เกาหลี และจีน ซึ่งเป็นประเทศนอกสมาชิกทั้งสิ้น และมีบทบาทการค้าการลงทุนเหนียวแน่นกับอาเซียน ดังนั้น หากไม่เร่งพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในอาเซียนก็จะเป็นไปได้ยากที่จะเข้มแข็งได้เหมือนกับสหภาพยุโรป

แม้ว่าอาเซียนจะมีการตั้งเป้าหมายในการรวมกลุ่มกันเป็น ASEAN Economic Community แต่ในทางปฏิบัติแต่ละประเทศสมาชิกเน้นการแข่งขันดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามามากกว่าการพัฒนาความร่วมมือ เช่น ไทยกับเวียดนามแข่งขันดึงดูดนักลงทุนจากญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มากกว่าการสร้างความร่วมมือกันในการพัฒนาห่วงโซ่การผลิต ต่างจากสหภาพยุโรปที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกันได้ นอกจากนี้ อาเซียนยังคงพึ่งพาการลงทุนจากภายนอก (FDI) เป็นหลัก จึงคาดว่าอาเซียนจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการพัฒนาไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกับสหภาพยุโรป ซึ่งควรจะเป็นไปในลักษณะที่เริ่มต้นจากประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันก่อน เช่น กลุ่ม ASEAN-5 คือไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ และ ASEAN-6 ที่มีเวียดนาม แล้วจึงขยายความร่วมมือไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยกว่าในภายหลัง

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ความเสี่ยงทางด้านการลงทุน จากความขัดแย้งระหว่างประเทศ ที่มีต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของอาเซียน ?

อาจารย์สันติ: ความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก เช่น กรณีความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา จะมีผลต่อการค้าชายแดนเพียงในระยะสั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมทางเศรษฐกิจในอาเซียนมากนัก เพราะยังมีเส้นทางค้าอื่นที่สามารถรองรับได้ เช่น การขนส่งสินค้าจากไทยอ้อมผ่านทางลาวและเข้าสู่กัมพูชา แต่หากความขัดแย้งดำเนินไปอย่างยืดเยื้อ นักลงทุนอาจมองภูมิภาคนี้ว่ามีความเสี่ยงสูง ส่งผลให้การลงทุนใหม่ลดลง และเศรษฐกิจโดยรวมเติบโตช้าลง กล่าวคือ หากมองที่ตัวเลขทางเศรษฐกิจ อัตราการเติบโตของอาเซียนจะมีแนวโน้มต่ำลง

แต่ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจก็อาจจะสะท้อนผลกระทบได้บางส่วน เช่น มูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่ลดลงได้จากหลายปัจจัย ไม่จำเป็นต้องมาจากความขัดแย้งเพียงอย่างเดียว ยกตัวอย่าง การแข่งขันกับสินค้าจีนที่มีราคาถูกกว่า ซึ่งไม่ได้เป็นผลโดยตรงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง ดังนั้นจึงต้องแยกสาเหตุให้ชัดเจนในการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

อาจารย์ยุทธนา: ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับกัมพูชาไม่ได้รุนแรงถึงระดับที่สามารถสร้างความเสี่ยงต่อภูมิภาคโดยรวม นักลงทุนส่วนใหญ่ยังมองอาเซียนเป็นตลาดขนาดใหญ่มากกว่ามองเป็นรายประเทศ ผลกระทบน่าจะจำกัดอยู่แค่ในระยะสั้น เว้นแต่ความขัดแย้งจะลุกลามไปถึงพื้นที่อุตสาหกรรมหลัก

ห่วงโซ่อุปทานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ของอาเซียน ?

อาจารย์ยุทธนา: สิ่งที่อาเซียนควรพัฒนาคือบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีเสถียรภาพ เช่น ระบบไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งข้ามพรมแดน ทั้งรถไฟ มอเตอร์เวย์ และระบบดิจิทัล ซึ่งควรมุ่งเน้นสนับสนุนประเทศสมาชิกให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นสัญญาณความน่าเชื่อถือที่นักลงทุนจะใช้ประเมินความพร้อมของภูมิภาค หากโครงการเหล่านี้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาเซียนจะมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

นอกจากห่วงโซ่อุปทานแล้ว ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศคือปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอย่างมาก กรณีของไทย ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ส่งผลเห็นนโยบายทางเศรษฐกิจดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่อง อาจทำให้นักลงทุนขาดความมั่นใจในระยะยาวได้เช่นกัน

อาจารย์สันติ: ที่ผ่านมา อาเซียนทำได้ดีในเรื่องของกลไกความร่วมมือทางด้านพลังงาน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานหนึ่งที่ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคเชื่อมโยงกันมากขึ้น นั่นคือโครงการ ASEAN Power Grid ซึ่งเป็นข้อตกลงในการระดมทุนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าให้ประเทศสมาชิกสามารถซื้อขายพลังงานกันได้ เช่น กรณีไทยซื้อไฟฟ้าจากลาว ซื้อก๊าซธรรมชาติจากเมียนมา

ข้อเสนอแนะต่อการเรียกความเชื่อมั่น ของนักลงทุนและตลาดการเงินกลับมา ของอาเซียน รวมทั้งประเทศไทย กรณีเกิดความไม่แน่นอนในภูมิภาค อาทิ ข้อพิพาท ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ?

อาจารย์ยุทธนา: ความไม่แน่นอนในภูมิภาคจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระยะสั้น นักลงทุนจะชะลอการตัดสินใจเพื่อตรวจสอบข้อมูล หากคาดการณ์ว่าความเสี่ยงไม่รุนแรงก็จะกลับมาลงทุนต่อ ดังนั้น ความต่อเนื่องของนโยบายรัฐและแผนโครงสร้างพื้นฐานจึงเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าที่จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนให้กลับคืนมาได้

อาจารย์สันติ: การขยายความร่วมมือทางการค้ากับประเทศนอกภูมิภาคในรูปแบบ ASEAN+1 เช่น ความตกลงเขตการค้าอาเซียน-จีน หรือ ACFTA (ASEAN-China) ซึ่งเป็นอีกรูปแบบความร่วมมือที่อาเซียนดำเนินการมาอย่างถูกทาง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับภูมิภาคอาเซียนได้ เนื่องจากประเทศคู่ค้าจะมองอาเซียนเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่รวมทั้ง 10 ประเทศ การเข้าลงทุนจึงตัดสินใจง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้นำมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนเช่นกัน ซึ่งไม่บ่อยนักที่อาเซียนจะมีผู้นำที่มีบทบาทโดดเด่น โดยเฉพาะในการจะขับเคลื่อนข้อตกลงสำคัญต่าง ๆ สำหรับไทยเองในอดีตช่วงที่เศรษฐกิจยังขับเคลื่อนได้ดี เราเคยมีตัวแทนในช่วงวาระการดำรงตำแหน่งที่มากความสามารถ เช่น คุณสุรินทร์ พิศสุวรรณ ในฐานะเลขาธิการอาเซียน แต่ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวลดลง แม้แต่อินโดนีเซียและมาเลเซียก็เช่นกัน ด้วยปัญหาภายในประเทศทำให้ไม่มีประเทศใดก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทการนำในอาเซียนได้อย่างชัดเจน

อาจารย์ยุทธนา: สำหรับประเทศไทยควรต้องเร่งฟื้นฟูความสามารถในการแข่งขัน เพื่อดึงดูดนักลงทุนใหม่ เช่น รถยนต์ไฟฟ้า ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากปัจจุบันนักลงทุนญี่ปุ่นมีการชะลอการลงทุน เกาหลีหันไปลงทุนในเวียดนามมากขึ้น ส่วนจีนกำลังขยายการลงทุนในเทคโนโลยีสมัยใหม่ หากไทยต้องการส่งเสริมให้เศรษฐกิจเติบโตมากกว่าในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาที่ตอบโจทย์สำหรับนักลงทุน

ความคาดหวัง ต่อทิศทางอนาคตเศรษฐกิจอาเซียน ?

อาจารย์สันติ: ความท้าทายของอนาคตอาเซียนขึ้นอยู่กับความสามารถในการลดความเหลื่อมล้ำ อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางรายได้ของประชากร และศักยภาพในการพัฒนา เพราะความแตกต่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสิงคโปร์ กับประเทศที่พัฒนาน้อยกว่าอย่างเมียนมา เป็นต้น เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียนจึงควรเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงโครงสร้าง ที่เน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาแรงงาน และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงรักษาความสมดุลระหว่างความร่วมมือภายในกับการร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจ

อาจารย์ยุทธนา: การพัฒนาในระดับภูมิภาคควรเริ่มพัฒนาจากประเทศหลักอย่าง ASEAN-6 ก่อน และค่อยรวมประเทศที่พัฒนาช้ากว่าเข้ามา รวมถึงขยายกรอบความร่วมมือกับประเทศนอกภูมิภาค เพื่อดึงดูดนักลงทุน เทคโนโลยี และยังเป็นการขยายตลาดให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

ไทยควรกลับมามีบทบาทในอาเซียนอย่างจริงจัง ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นำเพียงประเทศเดียวแต่สามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำให้ข้อตกลงต่าง ๆ เดินหน้าไปได้ หากทุกประเทศสมาชิกคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมมากกว่าของประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะเกิดผลอย่างแท้จริง

และหากอาเซียนสามารถพัฒนาเทคโนโลยี เสริมทักษะแรงงาน สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง และดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง ภูมิภาคนี้จะสามารถเปลี่ยนจากการแข่งขันดึงดูดการลงทุน ไปสู่ระบบความร่วมมือในการลงทุนที่เกื้อหนุนกันและเติบโตไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ผศ. ดร. จุฬารณิ ขอบใจกลาง
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

ว่าด้วย “จีน” กับ “อาเซียน” ในมิติการค้าและการลงทุน

ในช่วงเวลาสำคัญของการเดินทางลงทุน

บทสัมภาษณ์ ผศ. ดร. จุฬารักษ์ ขอบใจกลาง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ว่าด้วย “จีน” กับ “อาเซียน” ในมิติการค้าและการลงทุน ในช่วงเวลาสำคัญของการเดินทางลงทุนโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศเชื่อมต่อไปยังประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนที่อยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020)” ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายทั้งของอาเซียนและประเทศไทยเอง รวมทั้งชี้ขาดการเติบโตอย่างยั่งยืนสำหรับอนาคตทางเศรษฐกิจ

● การผลักดันเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน หรือ ACFTA 3.0 จะเปลี่ยนภูมิทัศน์เศรษฐกิจของอาเซียนไปในทิศทางใด และประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมอย่างไร

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีมิติทางภูมิศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือประเทศมหาอำนาจที่อยู่เบื้องหลัง ทั้งนี้ภูมิทัศน์ใหม่ของเศรษฐกิจอาเซียนภายหลังการผลักดันเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ที่เรารู้จักกันในนาม ACFTA 3.0 ควรพิจารณาในสามเรื่องดังต่อไปนี้

1

เศรษฐกิจดิจิทัล [Digital Economy]

เห็นได้ชัดภายหลังวิกฤตโควิด 19 ที่กิจกรรมการซื้อขายของมนุษย์เกือบทั่วโลกเปลี่ยนผ่านสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือ E-commerce สิ่งที่ส่งผลกระทบอย่างแน่นอนคือต้นทุนการผลิตสินค้า ซึ่งไทยไม่สามารถแข่งขันกับจีนที่ผลิตสินค้าเป็นจำนวนมากได้ นอกจากนี้ ไทยยังขาดนโยบายหรือกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อรองรับสินค้านำเข้าจากจีนที่ทะลักเข้ามาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าโกดังขนาดใหญ่ที่ผุดขึ้นใหม่มักจะเป็นโกดังสินค้าที่จีนเป็นเจ้าของหรือนอมินี (Nominasi) ACFTA 3.0 จึงเป็นเรื่องของการปรับตัวหรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด

2

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

ไม่ใช่เฉพาะไทยที่ได้รับผลกระทบแต่กับทุกประเทศทั่วโลกที่จะต้องปรับตัวเตรียมรับมือกับกำแพงกีดกันทางการค้าสำหรับสินค้าที่ไม่ผ่านมาตรฐานสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การใช้พลังงานสะอาดเพื่อลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ขณะที่จีนได้เตรียมความพร้อมมาอย่างยาวนานแล้ว โดยปฏิบัติทั้งการบังคับใช้รถยนต์ไฟฟ้า การปรับปรุงผังเมือง โซนนิ่งต่าง ๆ หากอุตสาหกรรมประเภทใดก่อให้เกิดมลภาวะจะต้องย้ายฐานการผลิตทันที ดังนั้น ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในอาเซียนจะเปลี่ยนไปอย่างแน่นอน ยกตัวอย่าง อินโดนีเซีย หนึ่งในประเทศที่จีนเลือกให้เป็นเป้าหมายในการย้ายฐานการผลิต เนื่องจากสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ตั้งแต่ค่าแรง จีนยังใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทาน อีกทั้งวัตถุดิบต่าง ๆ ก็นำเข้าจากจีนเอง หากไม่รีบเตรียมการปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันการณ์ ทั้งห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศจะกลายเป็นของจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3

การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานในอาเซียนทั้ง 10 ประเทศสมาชิก

ปัจจุบันประชากรของอาเซียนมีจำนวนรวมกันกว่า 683 ล้านคน นับเป็นตลาดที่ใหญ่มากและไทยมียอดส่งออกในระดับสูงมาก และเมื่อพิจารณาจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์แล้วจะพบว่าไทยอยู่ในที่ตั้งที่เชื่อมต่อกับทั่วโลกได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะระบบราง ด้วยการเชื่อมต่อรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน จึงจะต้องเร่งพัฒนาให้สามารถเชื่อมต่ออย่างเต็มที่

อีกโครงการหนึ่งที่ควรกล่าวถึงคือแลนด์บริดจ์ ซึ่งมีศักยภาพที่จะสร้างประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์การขนส่งสินค้าให้กับไทยอย่างมาก แต่ต้องไม่ลืมว่าไทยไม่มีความเชี่ยวชาญในการทำธุรกิจด้านโลจิสติกส์ที่มีการขนส่งทางเรือมาก่อน ในที่สุดเราจะต้องยืมจมูกประเทศอื่นหายใจ นอกจากนี้ สิงคโปร์จะกลายเป็นประเทศที่เสียผลประโยชน์ ดังนั้น ทำอย่างไรที่จะสร้างความร่วมมือกับสิงคโปร์ในโครงการนี้ได้นับเป็นโจทย์หนึ่ง

นอกจากนี้ คือการปรับตัวของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งผลักดันจุดแข็งซึ่งต้องพิจารณาว่าจะทำอย่างไร อาทิ ศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะมีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค ความได้เปรียบด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ที่มีศักยภาพจะเชื่อมโยงภูมิภาคอื่น ๆ ผ่านรถไฟความเร็วสูงและถนน และระบบรางที่เชื่อมโยงสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ลาว ไปสู่จีน ซึ่งเริ่มดำเนินการไปแล้ว เรายังไปถูกทางในเรื่องของการสร้างนิคมอุตสาหกรรม EEC มีความเข้มแข็งด้านอาหารจากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ อีกเรื่องหนึ่งคือด้านสาธารณสุข ที่สามารถจะผลักดันเป็น Medical Hub ระดับอาเซียนและก้าวสู่การเป็นระดับโลกได้

ขณะเดียวกัน ไทยต้องเร่งปรับปรุงจุดอ่อนต่าง ๆ นอกเหนือจากกฎหมายที่กล่าวไปแล้ว คือการเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งทบทวนอุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ เช่น กำแพงการค้า

● **ทำอย่างไรที่ไทยจะสามารถถ่วงดุลการค้ากับจีน ในยุคที่จีนเข้ามามีอิทธิพลและบทบาทอย่างมากในอาเซียน ?**

จีนมีอิทธิพลไม่เฉพาะในอาเซียนแต่ในระดับโลก ผ่านโครงการ “Belt and Road Initiative” (BRI) หรือยุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลทางการค้าผ่านการมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการลงทุนในเส้นทางคมนาคมขนส่ง เพื่อการขยายอิทธิพลทางการค้า ส่วนอิทธิพลทางการเมืองกล่าวคือ จีนจะไม่แทรกแซงทางการเมืองและความขัดแย้งภายในหรือระหว่างประเทศโดยตรง เห็นได้ชัดในกรณีของไทยกับกัมพูชาล่าสุด

ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าการที่จีนจะเลือกลงทุนที่ใด จีนได้ศึกษาอย่างดีในการเข้ามาลงทุน ดังนั้นขณะที่อาเซียนมีปัญหาในการสร้างความเป็นเอกภาพในการรวมตัวกัน แม้แต่ในมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลประโยชน์ร่วมที่โดดเด่นที่สุด จีนย่อมได้ประโยชน์อย่างมากจากการเจรจาด้านการค้าการลงทุนโดยตรงกับประเทศที่จีนเข้าไปดำเนินการค้าด้วยตนเองแบบทวิภาคี (Bilateral) มากกว่าการใช้กลไก ASEAN Centrality

เวียดนามมีถนนหลายเส้นที่เชื่อมต่อกับจีนแล้ว ส่วนสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ได้เข้าร่วมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานกับจีนในแบบที่ใกล้เคียงกัน ส่วนไทยนั้นมีลักษณะที่เน้นการเมืองอยากเล่นการเมืองหลังบ้านมากกว่า การที่การเมืองไทยไม่มีความแน่นอนก็ทำให้นโยบายไม่มีความต่อเนื่องเมื่อมองในภาพรวมแล้ว อาเซียนจึงยังคงเผชิญความเสี่ยงหากไม่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นได้

เพราะในอีกฟากฝั่งอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งไม่ปล่อยมือจากภูมิภาคนี้โดยใช้ผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้งเสมอ อาเซียนจึงจะต้องดำเนินความสัมพันธ์กับสองมหาอำนาจนี้ให้ดีเพื่อไม่ให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น ในกรณีการปรับอัตราภาษีนำเข้าสินค้าของสหรัฐฯ ในยุคประธานาธิบดีทรัมป์

● **ข้อเสนอในการรับมือกับ Disruption ที่จะเกิดในอนาคตจากความสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนทั้งกับจีนและประเทศอื่น ๆ ?**

การกีดกันทางการค้าจากกำแพงด้านสิ่งแวดล้อมกำลังเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเปรียบเสมือนการล่าอาณานิคมอย่างหนึ่ง การที่ภูมิภาคของเรามีการรวมตัวอย่างอาเซียนจึงควรจะใช้เป็นโอกาสในการกำหนดกฎระเบียบของเราเองเพื่อใช้ร่วมกัน เพราะอาเซียนไม่ได้ด้อยกว่ายุโรป ไม่ได้ด้อยกว่าในแง่ของการสนับสนุนเงินกองทุนต่าง ๆ แทนการรับเงื่อนไข SDGs ของประเทศตะวันตก

ที่สำคัญอย่างมาก การเมืองไทยจะต้องก้าวข้ามผลประโยชน์พวกพ้องให้ได้ เพราะต้องยอมรับว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยไม่เคยพัฒนาจากเดิม จำเป็นที่จะต้องสร้าง Think Tank ของประเทศที่แยกเรื่องของผลประโยชน์ทางการเมืองออกไปให้ได้

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียนในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยในปัจจุบัน อาเซียนจัดเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับหนึ่งของจีน ที่มีมูลค่าการค้ารวมระหว่างกันในปี 2566 สูงถึง 3.36 ล้านล้านหยวน (ประมาณ 4.68 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ) คิดเป็นกว่า 15.9% ของการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของจีน (China Briefing, 2024) การขยายตัวนี้ได้รับแรงหนุนจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่าง ACFTA และ RCEP ซึ่งช่วยเร่งการบูรณาการทางการค้าและห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาค (PLOS One, 2023)

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นดังกล่าวยังมิได้ปราศจากความเสี่ยง งานศึกษาของ Eurasia Review (2025) ชี้ว่า อาเซียนกำลังเผชิญ “ความไม่สมดุลด้านอำนาจต่อรอง” และ “การแข่งขันอุตสาหกรรมโดยตรง” จากจีน ขณะที่ Science Direct (2023) เตือนว่า การพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานจากจีนมากเกินไปอาจลดทอนความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในระยะยาว

สำหรับประเทศไทย ซึ่งอยู่ในจุดตัดสำคัญของห่วงโซ่เศรษฐกิจเอเชีย การทำความเข้าใจยุทธศาสตร์การค้าการลงทุนของจีนนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจะใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงนโยบาย เพื่อกำหนดทิศทางการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม และการเตรียมความพร้อมรับมือความท้าทายเชิงโครงสร้างในอนาคต ทั้งในมิติของโอกาสในการเติบโต และความเสี่ยงจากการพึ่งพา ภายใต้ความสัมพันธ์จีน-อาเซียนที่เข้มข้นขึ้นทุกปี

ด้วยความสำคัญของวาระความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในมิติทางด้านเศรษฐกิจ NIDA Impacts จึงชวนผู้อ่าน “เรียนรู้จีน” ผ่านมิติการค้าการลงทุนในบทสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฬารักษ์ ขอบใจกลาง รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) อาจารย์และนักวิชาการผู้มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเราได้คัดสรรและรวบรวมบทสังเคราะห์ของงานวิจัยดังกล่าวทั้งหมด 5 ชิ้นมานำเสนอพร้อมกันนี้ด้วย เพื่อให้เห็นภาพทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค กล่าวคือ ประเทศมหาอำนาจในเอเชียที่ใกล้ชิดซึ่งเชื่อมโยงกับบริบทประเทศไทยอย่างยิ่ง และอาจส่งผลไปถึงระดับชีวอำนาจระหว่างเอเชียกับโลก (ตะวันตก) ที่มีอาเซียนรวมทั้งไทยอยู่ตรงจุดศูนย์กลาง

บทบาททางด้านมิติการค้า การลงทุนของจีนในอาเซียน ผ่านผลงานที่ ผศ. ดร. จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง ร่วมวิจัย

การประเมินผลกระทบด้านนโยบายการค้าการ
ลงทุนของประเทศจีน ภายใต้ยุทธศาสตร์และ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 13
ในสถานการณ์ใหม่ต่อประชาคมอาเซียน

คณะผู้วิจัย: ผศ. ดร. จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง
ผศ. ดร. นพ. ประยงค์ เต็มฉวาลา นายฤทธิชัย แสงจันทร์
นายอภิมุข สดมพฤษ โดย ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อ่านฉบับเต็มได้จากหนังสือ:

[https://drive.google.com/file/d/1maW9KXBJSGEO9o4W4dWyM6LcJhiMX5Nz/
view?usp=drive_link](https://drive.google.com/file/d/1maW9KXBJSGEO9o4W4dWyM6LcJhiMX5Nz/view?usp=drive_link)

โครงการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบของ นโยบายการค้าและการลงทุน ของจีนต่อประชาคมอาเซียน ภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020) โดยใช้การศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และภาคเอกชน ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูล ทฤษฎีจากกฎหมาย ระเบียบ และสถิติที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การที่โครงการวิจัยฯ เกิดขึ้นในช่วงซึ่งโลกกำลัง เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อย่างวิกฤตซับไพร์ม ถือเป็นจังหวะหัวเลี้ยวหัวต่อน่าสนใจสำหรับ ผลการศึกษาที่สะท้อนถึงศักยภาพของจีนในการทะยานขึ้นเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจโลก

จีนคือคู่ค้าสำคัญของอาเซียนซึ่งเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจใกล้ชิดกันนับตั้งแต่ปี 2534 (ค.ศ. 1991) โดยเฉพาะหลังจากที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือ WTO ในปี 2544 (ค.ศ. 2001) และการเริ่มบังคับใช้เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ในปี 2546 (ค.ศ. 2003)

ดังนั้น ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ของจีน ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม เทคโนโลยี การบริโภคภายในประเทศ และความยั่งยืน โดยมีโครงการสำคัญคือ Made in China 2025 และ Belt and Road Initiative (BRI) จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าเศรษฐกิจของอาเซียน รวมทั้งไทยจะได้ผลกระทบใหญ่ ทั้งด้วยที่ตั้งซึ่งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของเส้นทางเศรษฐกิจดังกล่าว อีกทั้งด้วยสถานะของจีนในช่วงเวลาของแผนฯ ฉบับที่ 13 ซึ่งได้กลายเป็นมหาอำนาจในทางเศรษฐกิจ อย่างเต็มตัวจาก GDP ที่ขยับขึ้นเป็นอันดับ 2 ของโลก และอิทธิพลในยุค New Normal ซึ่งเป็นช่วง เปลี่ยนผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจโลกหลังวิกฤตซับไพร์ม

ผลการศึกษาของโครงการฯ เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนพบว่า ในช่วงหกสิบปีที่ผ่านมา จีนประสบความสำเร็จในการพัฒนาในหลายด้าน อาทิ การสร้างรากฐานทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ ผ่านอุตสาหกรรม การเกษตร พลังงาน และเทคโนโลยี การสร้างสถาบันเศรษฐกิจและสังคมใหม่เพื่อ ขับเคลื่อนนวัตกรรม และความสำเร็จด้านนโยบาย “หนึ่งประเทศ สองระบบ” ในการรวมประเทศ การจัดทำแผนฯ ฉบับที่ 13 ได้แสดงให้เห็นถึงทิศทางของจีนในการที่จะรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ด้วยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การบริโภคภายในประเทศ และการยกระดับคุณภาพแรงงาน พร้อม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย “5 แนวคิดใหม่” ได้แก่ นวัตกรรม สมดุล สิ่งแวดล้อม เปิดเสรี และการแบ่งปัน โดยแผนฯ ฉบับที่ 13 จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของเศรษฐกิจจีนอย่างน้อย 10 ด้าน ในการเปลี่ยนผ่าน จากประเทศที่เป็น “โรงงานของโลก” ไปสู่ “ศูนย์นวัตกรรมของโลก” เช่น

-
- การเข้าสู่ภาวะ “New Normal”
 - ขยับสู่เศรษฐกิจระดับ “Mid-High End”
 - การบริโภคเป็นแรงขับเคลื่อนหลัก
 - การลงทุนเปลี่ยนรูปแบบ
 - การขยายยุทธศาสตร์ Belt and Road
 - การเติบโตของเมืองและสังคมผู้สูงอายุ
 - การเปิดเสรีทางการเงินและการเข้าสู่ตะกร้า SDR ของเงินหยวน
 - การเพิ่มบทบาทในการบริหารเศรษฐกิจโลก

ที่ผ่านมาจีนให้ความสำคัญกับอาเซียนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง เนื่องจากเป็นตลาดและฐานการผลิตสำคัญในยุทธศาสตร์ “Go Global” โดยได้วางกรอบเวลาการลงทุนในภูมิภาคไว้เป็น 3 ระยะคือ

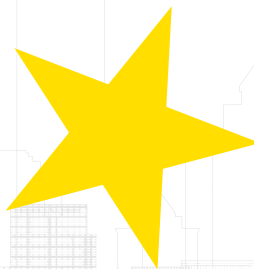
- 1) ระยะการผลิต (2000s): จีนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก
- 2) ระยะทุน (2010s): จีนลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และโครงสร้างพื้นฐาน
- 3) ระยะนวัตกรรม (2020s): จีนกลายเป็นผู้ส่งออกเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่

งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า จีนใช้ยุทธศาสตร์ BRI และ China-Indochina Peninsula Economic Corridor ผ่านระบบราง “Pan-Asia Railway Network” และท่าเรือหลักในภูมิภาค ในการมุ่งขยายการลงทุนในประเทศที่มีตลาดขนาดใหญ่ ได้แก่ อินโดนีเซีย อินเดีย และไทย ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในยุทธศาสตร์จีน-อาเซียน โดยเฉพาะผ่านโครงการ Eastern Economic Corridor (EEC) ซึ่งเชื่อมโยงกับ BRI ทั้งด้านโลจิสติกส์ การคมนาคม และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ดังนั้น การร่วมมือดังกล่าวคาดว่าจะทำให้ไทยดึงดูดเงินลงทุนจากจีนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังผลักดันให้ไทยเป็น “ศูนย์กลางการลงทุนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” อีกด้วย

ผ่านการวิเคราะห์เชิงนโยบาย การศึกษาของโครงการฯ เน้นย้ำว่า แม้การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ และนโยบายของจีนมายังภูมิภาคอาเซียน เพื่อสร้างห่วงโซ่การผลิตใหม่และยกระดับความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยี การเงิน และพลังงานสะอาด ซึ่งโดยผลประโยชน์หลักแล้ว เป็นโอกาสที่อาเซียนจะ ได้เข้าถึงเงินทุน เทคโนโลยี และตลาดของจีน ที่ยังคงมีการขยายตัวรวดเร็ว แต่ก็มีความท้าทาย และความเสี่ยงด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาจีนมากเกินไป การแข่งขันด้านแรงงาน และ การควบคุมมาตรฐานสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ข้อเสนอนโยบายของการศึกษาของโครงการฯ คือ

1. เสริมสร้างความสามารถการแข่งขันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อใช้ประโยชน์จาก BRI และ Made in China 2025 อย่างเต็มที่
2. จัดตั้งกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อบริหารความเสี่ยงจากการพึ่งพาเศรษฐกิจจีน
3. ส่งเสริมโครงการร่วมวิจัยและนวัตกรรม ระหว่างจีน-อาเซียน โดยเฉพาะในเทคโนโลยีสีเขียว ดิจิทัล และโลจิสติกส์
4. ไทยควรพัฒนาบทบาท “ศูนย์กลางเชื่อมโยงภูมิภาค” โดยใช้ EEC เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการลงทุนจากจีนและประเทศที่สาม
5. สร้างกลไกตรวจสอบและประเมินผลระยะยาว เพื่อให้แน่ใจว่าความร่วมมือกับจีนเกิดประโยชน์ ต่อเศรษฐกิจไทยและอาเซียนอย่างยั่งยืน

การศึกษาชี้ให้เห็นว่า และสังคมแห่งชาติดurende 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020) เป็นกรอบ ยุทธศาสตร์สำคัญที่ขับเคลื่อนจีนจากประเทศผู้ผลิตสู่ผู้นำนวัตกรรมระดับโลก และส่งผลโดยตรงต่อ โครงสร้างเศรษฐกิจของอาเซียน การที่อาเซียน โดยเฉพาะไทย สามารถปรับตัวและพัฒนาโครงสร้าง เศรษฐกิจให้สอดคล้องกับแนวทางของจีน จะเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในภูมิภาค

บทบาทจีนต่ออาเซียนในทศวรรษหน้า: การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม

โดย ดร. จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง ผศ. ดร. นพ.ประยงค์ เต็มชวาลา
ดร. เหมินเหลียง หลี่ นายฤทธิชัย แสงจันทร์ นายอภิมุข สดมพฤษ
นายณิศพล รักชาธรรม โดย ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อ่านฉบับเต็มได้จากหนังสือ:

บทบาทจีนต่ออาเซียนในทศวรรษหน้า: การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม (2561)

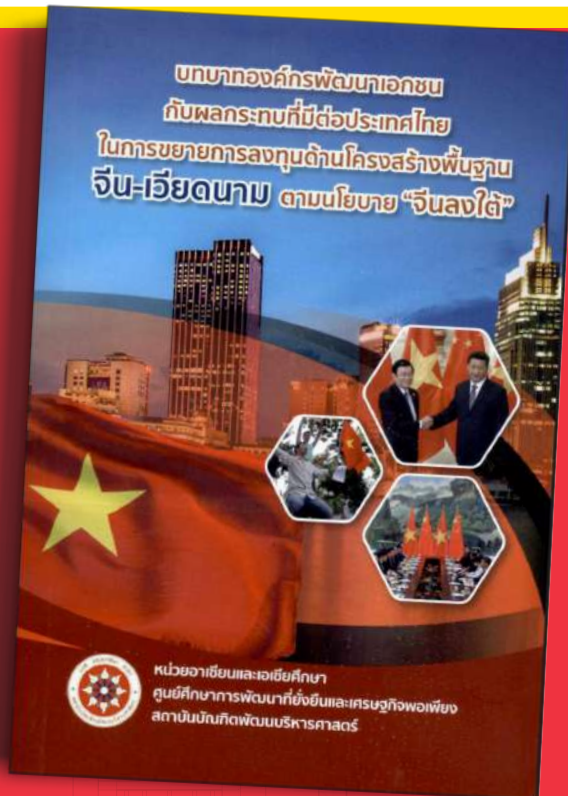
การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ยิ่งในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จีนได้เดินหน้าอย่างเต็มตัวในการขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมมายังอาเซียน ผ่านการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และการผลักดันนโยบาย One Belt One Road (OBOR) หรือ เส้นทางสายไหมใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทางบกและทางทะเลทั่วโลก จากเอเชีย สู่อุโรป แอฟริกา และอาเซียน ซึ่งทำให้อิทธิพลของจีนจะไม่ได้จำกัดอยู่แค่ด้านการค้าและการลงทุนอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่อาเซียนในฐานะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ยังคงมีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ถนน ระบบขนส่ง ท่าเรือ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ การที่จีนเข้ามามีบทบาทในการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ผ่านการลงทุน การให้กู้ยืม ทั้งการก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชียและกองทุนเส้นทางสายไหม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้ทำให้โครงการต่าง ๆ ในประเทศสมาชิกอาเซียนขับเคลื่อนไปได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่มาของศึกษาของโครงการวิจัย บทบาทจีนต่ออาเซียนในทศวรรษหน้า: การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ที่ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นฉากทัศน์ที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคตอันใกล้ ที่จีนกำลังเข้ามามีอิทธิพลไปไกลกว่ามิติทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยนี้ทำการทบทวนแต่ละโครงการที่เกิดขึ้นในอาเซียนที่เชื่อมโยงกับนโยบาย One Belt One Road โดยเฉพาะในส่วนของเส้นทางสายไหมทางบก ซึ่งลากพาดผ่านมณฑลสำคัญของจีนอย่างกว้างสี่ขุนนาน และกวางตุ้ง ที่ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการประสานความร่วมมือกับอาเซียน ในอีกทางหนึ่งอาเซียนเองได้พัฒนาแนวเขตเศรษฐกิจสำคัญร่วมกับจีน เช่น ในเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาการค้า การท่องเที่ยว และการลงทุน รวมถึงไทยเองก็ได้พัฒนาความร่วมมือในส่วนของโครงการรถไฟความเร็วสูง การพัฒนาท่าเรือ และการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) โดยเป็นดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สอดคล้องกันของทั้งสองประเทศ เป้าหมายก็เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับความเชื่อมโยงทางภูมิภาคให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน

ผ่านการวิเคราะห์กรณีศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าว งานวิจัยนี้ได้เผยถึงการวางตำแหน่งของจีนในฐานะมหาอำนาจในภูมิภาค โดยใช้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมเป็นเครื่องมือสร้างเครือข่ายอิทธิพลระยะยาว จากการเชื่อมโยงการค้า การเงิน และการลงทุน กับจีน การพัฒนาโครงการเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบอำนาจใหม่ภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีจีนเป็นผู้เล่นหลัก

เป็นที่คาดการณ์ได้ว่าบทบาทของจีนในทศวรรษต่อไปจะครอบคลุมถึงการสร้างอิทธิพลทางการเมืองและวัฒนธรรม ผ่านกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค ทั้งนี้ การดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอาเซียนของจีนในหลายด้านดังที่กล่าวมา ปฏิเสธไม่ได้ว่าจีนกลายเป็นพันธมิตรสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนอนาคตของภูมิภาค

บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบ ที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จีน-เวียดนาม ตามนโยบาย “จีนลงใต้”

โดย หน่วยอาเซียนและเอเชียศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและ
เศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อ่านฉบับเต็มได้จากหนังสือ:

บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุนด้านโครงสร้าง
พื้นฐาน จีน-เวียดนาม ตามนโยบาย “จีนลงใต้” (2562)

โครงการวิจัยในชุด “บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ... ตามนโยบาย “จีนลงใต้”” นี้ เป็นการศึกษาการออกแบบความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion - GMS) ประกอบด้วยงานวิจัยทั้งหมด 3 ชิ้น ได้แก่ “จีน-เวียดนาม” “จีน-เมียนมา” และ “จีน-สปป.ลาว-กัมพูชา” โดยเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับโครงการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลกระทบด้านนโยบายการค้าการลงทุนของประเทศจีน ภายใต้ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 13” ในสถานการณ์ใหม่ต่อประชาคมอาเซียน ที่ทำการประเมินผลกระทบด้านนโยบายการค้าการลงทุนของจีนภายใต้นโยบายของประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ผู้นำรุ่นที่ 5 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่าน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020) ในโครงการ One Belt One Road (OBOR) / Belt and Road Initiative (BRI) ที่เกิดขึ้นตามหลังการลงทุนในสนธิสัญญาร่วมทางการค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน

ทั้งนี้ แผนฯ ฉบับที่ 13 ที่เน้นผลักดันการฟื้นฟูประเทศโดยรวม ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพ รวมถึงสร้างความมั่นคงให้กับประเทศในระยะยาว ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไว้หลายประการ หนึ่งในนั้นคือนโยบายการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ภาคใต้และภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล เป็นที่มาของนโยบาย “จีนลงใต้” ที่เป็นการวางรากฐานเพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงาน และการเข้าถึงทรัพยากรผ่านเส้นทางการค้าระหว่างประเทศที่มีประเทศกลุ่มอาเซียนเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ทั้งในแง่ของแหล่งพลังงาน ทรัพยากร ตลาดและฐานการผลิต

การศึกษาของโครงการฯ ได้มุ่งความสนใจไปที่บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งไทย ในการให้ข้อเสนอแนะทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมของจีนดังกล่าว เพื่อจัดการและใช้ประโยชน์จากผลกระทบให้เกิดประโยชน์สูงสุด

งานวิจัย “จีน-เวียดนาม” เล่มนี้ เสนอว่า เวียดนามได้เข้าร่วมลงนามในโครงการ BRI กับจีน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางรถไฟ ถนน และท่าเรือ อาทิ รถไฟจีน-เวียดนาม เส้นทางถนนจีน-เวียดนาม ท่าเรือ อีกทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งอื่น ๆ โดยดำเนินการผ่านการเปิดรับให้บริษัทจีนเข้าลงทุน และส่งเสริมความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสำหรับโครงการระบบรางและเส้นทางรถไฟระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีความระมัดระวังทั้งในด้านภาพลักษณ์ ความโปร่งใส และอำนาจต่อรองกับจีนที่ประชาชนบางส่วนยังไม่มั่นใจว่าจะได้รับความเป็นธรรม และแม้ดูเหมือนว่าเวียดนามจะได้รับผลกระทบเชิงบวก ทั้งเพิ่มโอกาสการลงทุนจากต่างประเทศ ขยายเส้นทางการค้าได้กว้างขึ้นทั้งทางบกและทางรถไฟ พัฒนาด้านการท่องเที่ยวและบริการอีกมากในอนาคต ในอีกทางหนึ่งก็มีความเสี่ยงจากผลกระทบเชิงลบ อาทิ การกระจายรายได้ที่กระจุกตัวเฉพาะเมืองใหญ่ ต้นทุนด้านที่ดินและค่าเช่าราคาสูงขึ้น อัตราค่าจ้างแรงงานต่ำแต่ค่าครองชีพสูง

งานวิจัยนี้เผยให้เห็นถึงความไม่ราบรื่นในการผลักดันโครงการของจีนในเวียดนาม ที่ส่วนหนึ่งมาจากการเคลื่อนไหวจับตาโครงการอย่างใกล้ชิด ของภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทะเล และพื้นที่ชายฝั่งซึ่งมีชุมชนประมงและชาติพันธุ์อาศัยอยู่จำนวนมาก สะท้อนว่า บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นตัวแปรสำคัญต่อโครงการพัฒนา ในที่นี้คือโครงการ “จีนลงใต้” ของจีน ซึ่งสร้างผลกระทบในวงกว้างจนถึงไทย ทั้งในเชิงการค้า การลงทุน และการจัดการทรัพยากรร่วมของกลุ่มน้ำและทะเลจีนใต้

ข้อสรุปของงานวิจัยจึงชี้ว่า องค์กรพัฒนาเอกชนไทยเอง ควรมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับบทบาทและยุทธศาสตร์ของตนเองให้สอดคล้องกับโครงการที่จะเกิดขึ้นในเวียดนาม เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายเศรษฐกิจของไทย เช่น โครงการ Greater Mekong Sub-region (GMS) ที่เชื่อมเส้นทางท่องเที่ยวกับหลายประเทศในอาเซียน อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติและการลงทุนให้เข้ามายังประเทศไทยมากขึ้น

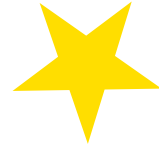
บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบ ที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จีน-เมียนมา ตามนโยบาย “จีนลงใต้”

โดย หน่วยอาเซียนและเอเชียศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนที่ยั่งยืนและ
เศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อ่านฉบับเต็มได้จากหนังสือ:

บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุนด้านโครงสร้าง
พื้นฐาน จีน-เมียนมา ตามนโยบาย “จีนลงใต้” (2562)

เมียนมาเป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังเข้าสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังการเปิดประเทศ ได้ลงนามในโครงการ BRI กับจีน โดยมองว่าสอดคล้องกับแผนพัฒนาของเมียนมาเองในการดำเนินโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เช่น เส้นทางรถไฟ จีน-เมียนมา เส้นทางถนนจีน-เมียนมา ท่าเรือ สนามบิน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้พบว่าการดำเนินโครงการดังกล่าวประสบกับอุปสรรคสำคัญนั่นคือปัญหาภายในประเทศของเมียนมา ส่งผลให้การลงทุนในเมียนมาของจีนไม่ราบรื่นนัก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง ขนกลุ่มน้อย การรุกคืบเข้ามาของญี่ปุ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปิดกว้างรับโลกตะวันตก ขัดแย้งกับประชาชนจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

ส่วนปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนในประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ แม้เมียนมาจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่เส้นทางการเชื่อมต่อทางบกของจีนฝั่งตะวันตกเพื่อออกทะเลอินเดียที่จีนให้ความสำคัญนั้น คือเส้นทางที่ตัดผ่านรัฐยะไข่ ที่ตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มน้อยโรฮิงญา จึงคาดการณ์ว่าอาจสร้างปัญหาต่อการขนส่งแก๊สที่สร้างผลเสียเป็นระยะให้กับจีนได้

งานวิจัยเสนอว่า กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนไทยควรมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว เช่น ในการให้ความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่างไทยกับเมียนมา และประเทศสมาชิกในอาเซียน เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ป้องกันการเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากจีน และสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการลงทุน จากความได้เปรียบที่มีชายแดนติดกับเมียนมา เพราะหากระบบสาธารณสุขโรคและเครือข่ายของเมียนมาพัฒนาขึ้นในอนาคต ก็จะสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับทั้งสองประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น

**บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบ
ที่มีต่อประเทศไทย
ในการขยายการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน
จีน-สปป. ลาว-กัมพูชา ตามนโยบาย “จีนลงใต้”**

โดย หน่วยอาเซียนและเอเชียศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและ
เศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อ่านฉบับเต็มได้จากหนังสือ:

บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนกับผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย ในการขยายการลงทุน
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จีน-สปป. ลาวและกัมพูชา ตามนโยบาย “จีนลงใต้” (2562)

ที่ผ่านมา จีนได้มีการลงทุนในลาวและกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง ทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม
กรณีของลาว เช่น รถไฟจีน-ลาว ถนน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน รวมถึงโครงการด้านพลังงาน การสร้าง
เขื่อนผลิตไฟฟ้าในแม่น้ำโขง เพื่อเปลี่ยนสถานะลาวจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Lock)
ให้กลายเป็นประเทศที่เชื่อมโยงภูมิภาค (Land Link) การลงทุนดังกล่าวช่วยยกระดับศักยภาพทาง
เศรษฐกิจของลาว รวมทั้งกัมพูชา เปิดโอกาสทางการค้า การจ้างงาน และส่งเสริมความร่วมมือ
ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงไทย ที่ได้รับประโยชน์จากการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและ
การคมนาคมในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้ก่อให้เกิดผลกระทบในหลายมิติ
โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีบทบาท
สำคัญในฐานะผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งผลักดันให้รัฐบาลลาวและ
กัมพูชาคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศมากขึ้น ขณะที่งานวิจัยนี้พบว่า องค์กรพัฒนาเอกชน
ในลาวและกัมพูชาถูกจำกัดบทบาทจากโครงสร้างทางการเมือง ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชน
ระดับนานาชาติต้องดำเนินงานด้วยความระมัดระวัง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ในทั้งสองประเทศนัก

การลงทุนของจีนในลาวและกัมพูชาส่งผลกระทบเชิงบวกต่อไทยจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
และคมนาคมที่เอื้อต่อการค้าและการขนส่งข้ามพรมแดน โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในแนวเส้นทาง
เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) และตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบเชิงลบ
ต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปจากการถูกทำลาย

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ก็คือ แม้ว่าการพัฒนาภายใต้นโยบาย “จีนลงใต้” เป็นโอกาสสำคัญ
ในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของภูมิภาค แต่มีความจำเป็นต้องอาศัยกลไกการกำกับดูแลร่วมกัน
ระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ องค์กรพัฒนาเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญในการทำให้การพัฒนา
เป็นไปอย่างโปร่งใส มีส่วนร่วม และยั่งยืน เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างจีน สปป.ลาว กัมพูชา และ
ไทย ร่วมกันสร้างการพัฒนาในลุ่มแม่น้ำโขงอย่างมั่นคง

EDITORIAL BOARD

1. รองศาสตราจารย์ ดร. พัทยา หลักเพ็ชร	รักษาการประธานและเลขานุการคณะกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา สุขเจริญสิน	คณะกรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สวัสดิ์ คทวณิช	คณะกรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดารารัตน์ อานันทนະສຸວະນະ	คณะกรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิกฤตย์ เทพมงคล	คณะกรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิชา เป้าอารีย์	คณะกรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพิน นุชเปี่ยม	คณะกรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัฏ ชวีศจินดา	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

นางสาววรัญญา เปล่งดีสกุล

ผู้ประสานงาน

โทร 0 2727 3025

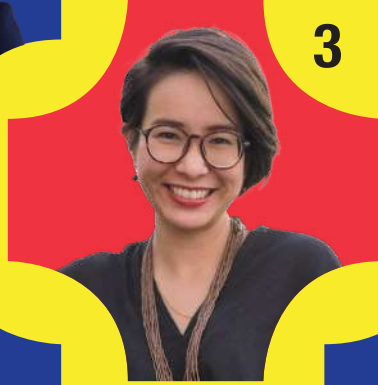
1

2

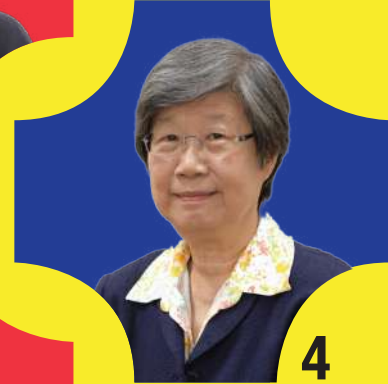
3

5

4

7

6

8

WISDOM *for* Sustainable Development

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

148 ถ.เสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

โทรศัพท์ 0 2727 3025

อีเมล nidaimpacts2565@gmail.com